

Gelijke kansen voor elk talent

Onderwijsbeleid 2019 – 2022

Voorwoord

We hebben de afgelopen jaren al veel bereikt in het Rotterdamse onderwijs. Het opleidingsniveau is gestegen, de resultaten zijn verbeterd en de schooluitval is verminderd. Maar ik zie ook dat de kansenongelijkheid in het onderwijs groeit. Daarom is gelijke kansen voor elk talent voor mij de kapstok van het Rotterdamse onderwijsbeleid. Samen met de andere hoofdthema's moet het bijdragen aan onze allerbelangrijkste ambitie. Namelijk dat we er samen met onderwijsinstellingen, leraren en ouders voor zorgen dat alle Rotterdamse kinderen en jongeren het beste onderwijs krijgen. Want iedereen heeft talent en verdient dezelfde kansen om dit talent te ontdekken en te ontwikkelen. Onderwijs is de sleutel tot succes! Dat is ook mijn eigen verhaal in een notendop. Toen ik op de basisschool zat, spraken mijn ouders geen Nederlands en was ik hun tolk. Ik kreeg een mavo-advies terwijl ik best naar het vwo had gekund. Door te stapelen kon ik uiteindelijk toch gaan studeren aan de universiteit. De bedoeling van het onderwijsbeleid is dat we bij alle kinderen en jongeren eruit halen wat erin zit. Waarom zou je als kind van ouders die laaggeletterd zijn niet naar de havo kunnen? En waarom zijn we niet supertrots op een jongere die met een mbo 2-diploma op zak aan de slag gaat in de bouw? Gelijke kansen voor elk talent! Daar gaat het om en daar ga ik me deze collegeperiode hard voor maken. Natuurlijk ben ik mij ervan bewust dat we dit alleen voor elkaar kunnen krijgen met het onderwijsveld. Het echte werk wordt tenslotte in de klas gedaan. En hoe! Op mijn werkbezoeken zie en spreek ik alleen maar bevlogen en hardwerkende mensen. Zij maken het verschil. Voor de toekomst van alle Rotterdamse kinderen en jongeren en voor de toekomst van Rotterdam.

Said Kasmi

Wethouder Onderwijs, Cultuur en Toerisme

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding	6
1. Overgangsmomenten in het onderwijs	8
2. Kwaliteit en toegankelijkheid	12
3. Aansluiting onderwijs en jeugdhulp	16
4. Leraren	20
5. Burgerschap	24
6. Van onderwijs naar arbeidsmarkt	28
7. Talentontwikkeling	32
8. Financiën	36

Inleiding

Kansengelijkheid

In het coalitieakkoord Nieuwe energie voor Rotterdam is onderwijs een prioriteit. De ambitie is dat de kansengelijkheid in het onderwijs toeneemt, waardoor meer kinderen een hoger en passend onderwijsniveau bereiken. Dit document is de uitwerking hiervan. Het bouwt eveneens voort op het eind 2017 door de gemeenteraad vastgestelde Masterplan Onderwijs en op de gesprekken die gemeente, onderwijsinstellingen en kinderopvangorganisaties daar vervolgens over hebben gevoerd.

Rotterdam telt bijna 153.000 leerlingen in de leeftijd van 2 tot 23 jaar, van peuters die spelenderwijs het verschil ontdekken tussen “ik” en “de ander” tot en met studenten op de universiteit die wetenschappelijk onderzoek doen en alle leeftijdscategorieën daartussen. Goed onderwijs biedt kansen en stelt alle kinderen, jongeren en (jong)volwassenen in staat hun talenten te ontdekken en te benutten; een plaats te vinden in de samenleving; werk te vinden dat bij hen past en zich verder te ontwikkelen. Leren loont - ook voor de samenleving. Hoe beter iemand in staat is zijn talenten te ontwikkelen, hoe groter de kans op een baan en hoe groter de bijdrage aan de samenleving en de economie, des te beter kunnen we inspelen op nieuwe omstandigheden en uitdagingen en des te beter kunnen we de toekomst zelf vormgeven. Daarom investeert Rotterdam in onderwijs en kennis; in schoolontwikkeling en voor- en vroegschoolse educatie; in de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en in onderwijshuisvesting.

Het Rotterdamse onderwijs heeft de afgelopen jaren veel bereikt: de resultaten zijn verbeterd, het opleidingsniveau en het bereik van de voorschool zijn gestegen en de schooluitval is verminderd. De uitdagingen zijn er echter niet minder op geworden want het verschil met het landelijke niveau is nog steeds aanzienlijk. In Nederland zit bijvoorbeeld 45% van de leerlingen op havo of vwo. In Rotterdam is dit 36%.² De ambitie om alle Rotterdamse kinderen de beste onderwijskansen te geven wordt door gemeente, kinderopvangorganisaties en onderwijsinstellingen gedeeld. We streven gezamenlijk naar een passend onderwijsniveau voor alle kinderen; we willen eruit halen wat erin zit. Het gemiddelde opleidingsniveau van Rotterdamse leerlingen loopt nog niet in de pas met het niveau in de G4. Het onderwijsniveau in Rotterdam kan en móet dus omhoog.

Kansengelijkheid is dan ook het centrale thema van dit onderwijsbeleid. We zetten in op zeven thema's:

1. het verbeteren van de overgangen tussen schoolsoorten om de tweedeling tussen leerlingen in de huidige praktijk te verkleinen en de uitval te verminderen;
2. de kwaliteit en toegankelijkheid van scholen. Een kwalitatief goed en gevarieerd aanbod aan (voor) scholen in de hele stad, zorgt ervoor dat alle leerlingen worden uitgedaagd om het beste uit zichzelf te halen en vermindert segregatie;
3. passende zorg en ondersteuning voor leerlingen die dat nodig hebben om in hun schoolloopbaan succesvol te kunnen zijn;
4. voldoende gekwalificeerde en goed toegeruste leraren, schoolleiders en pedagogisch medewerkers;
5. een Rotterdamse werkwijze democratisch burgerschap omdat het onderwijs de opdracht voelt om kinderen en jongvolwassenen te helpen weerbare, verantwoordelijke burgers te worden die een waardevolle bijdrage leveren aan de Nederlandse samenleving;
6. de verbinding van het onderwijs met de arbeidsmarkt om kinderen op te leiden voor de wereld van morgen;
7. ruimte voor talentontwikkeling van alle kinderen, te beginnen met de ontwikkeling van dagprogrammering in de Children's Zone op Zuid.

Voor het streven naar kansengelijkheid en het realiseren van hogere en passende onderwijsresultaten zetten we twee sporen in, die soms tegenstrijdig lijken. Enerzijds moeten de randvoorwaarden voor goed onderwijs op orde zijn. Het spreekt voor zich dat zonder beschikbaarheid van voldoende, gekwalificeerde leerkrachten het bieden van goed onderwijs onmogelijk is. En bij het ontbreken van een goede zorgstructuur in en om de school kan er minder aandacht zijn voor de talentontwikkeling van de leerling. Tegelijkertijd zijn vernieuwing en ambitie noodzakelijk om doorbraken in kansengelijkheid te realiseren.

Kader

Het college streeft naar een inclusieve stad, waarin iedereen meedoet. Het Rotterdamse onderwijsbeleid levert daar een belangrijke bijdrage aan. Goed onderwijs vergroot de aantrekkelijkheid van de stad, vergroot de kans op werk, draagt bij aan integratie en de versterking van de potentie van Rotterdam Zuid en beperkt de laagge-

letterdheid. Tegelijkertijd dragen andere beleidsterreinen bij aan (de resultaten van) goed onderwijs. Ondersteuning van (aanstaande) ouders bij het opvoeden en investeringen in gezondheid van kinderen en jeugdigen en in een veilige stad, leiden tot een stevig ondersteunend netwerk voor kinderen om te leren. Inzet op vroegsignalering en leerplicht voorkomt uitval in het onderwijs. Investerings in bijvoorbeeld kunst- en cultuureducatie en sport bevorderen talentontwikkeling. Het onderwijsbeleid en het beleidskader jeugd, de Sportnota, het programma Integratie en Samenleven, het armoedebeleid en het taaloffensief zijn dan ook nauw met elkaar verbonden. Waar nodig wordt in de verdere ontwikkeling van de thema's uit het onderwijsbeleid de verbinding met deze beleidsterreinen gelegd.

Sturing

Dit document bevat het onderwijsbeleid voor de komende jaren op hoofdlijnen. In de volgende zeven hoofdstukken gaan we per thema achtereenvolgens in op de uitdaging, de aanpak, de beoogde resultaten en de manier waarop we de uitvoering en de samenwerking met het onderwijsveld en onze andere partners organiseren. Waar relevant wordt ook de aansluiting van het onderwijsbeleid op overige beleidsterreinen aangegeven. Het document beschrijft geen kant en klaar pakket maatregelen voor vier jaar maar biedt ruimte voor tussentijdse ontwikkelingen en maatwerk. We nodigen onze partners ook graag uit tussentijds voorstellen te doen voor (onorthodoxe) nieuwe maatregelen voor de verschillende sectoren en thema's.

Dit document is dus geen beleidsprogramma. Verschillende onderdelen zijn al belegd bij andere programma's of samenwerkingsverbanden. Uitvoering en organisatie zijn daarom per thema uitgewerkt. Ook de monitoring is in een aantal gevallen al geregeld. De gemeente is verantwoordelijk voor een jaarlijkse rapportage over de voortgang van de zeven thema's en een update van de uitvoeringsparagrafen. Dit zal worden gekoppeld aan de jaarlijkse Staat van het Rotterdamse onderwijs. Meer dan voorheen zal er informatiegestuurd gewerkt worden. De Kenniswerkplaats Rotterdams Talent wordt op onderdelen betrokken. De voortgangsrapportage kan aanleiding zijn tot bijsturing. Ook voortschrijdend inzicht of nieuwe ontwikkelingen kunnen hiertoe leiden. Besluitvorming vindt plaats in de sectorkamers.

Terminologie

Het gemeentelijk onderwijsbeleid gaat over alle sectoren van het onderwijs, van de voorschool tot en met het wetenschappelijk onderwijs. Vanwege de leesbaarheid van het stuk worden overwegend de termen 'leerlingen' en 'leraren' gebruikt. In veel gevallen kan voor 'leerlingen' worden gelezen 'peuters, kleuters, leerlingen, jongeren, jongvolwassenen en studenten' en voor 'leraren' kan worden gelezen 'pedagogisch medewerkers, meesters, juffen, leerkrachten, docenten, locatiemanagers, school-directeuren, vestigingsleiders enzovoort.'

1) Het onderwijsbeleid richt zich op kinderen vanaf 2 jaar. Gelijke kansen en talentontwikkeling voor 0- tot 2-jarigen is onderdeel van het gemeentelijk programma 'Stevige Start'.

2) Meer cijfers vindt u in de Staat van het Rotterdamse onderwijs 2018.

1. Overgangsmomenten in het onderwijs

De uitdaging

In het selectieve Nederlandse onderwijssysteem zijn de verschillende keuze- en overgangsmomenten in alle onderwijssectoren medebepalende factoren in het schoolsucces. Dat geldt voor alle leerlingen, maar de invloed van keuze- en overgangsmomenten is extra groot voor kinderen van laagopgeleide ouders.³ In alle sectoren, van voorschool tot universiteit, zien we dat kinderen van laagopgeleide ouders minder succesvol zijn dan kinderen van hoogopgeleide ouders.⁴ Ze zijn in het nadeel op alle overgangsmomenten, maken minder succesvolle keuzes en vallen eerder uit. Wanneer we de verschillende momenten op een rij zetten, kan het beeld ontstaan van een hindernisbaan. Voor alle kinderen, maar in het bijzonder voor die van laagopgeleide ouders.⁵

Dat begint bij de overgang van de voorschool naar de vroegschool. Omdat er vaak onvoldoende sprake is van een doorgaande lijn wordt de ontwikkeling van kinderen die in de voorschool is ingezet, onderbroken. Dat geldt het sterkst voor doelgroeppeuters. Dit zijn peuters met een indicatie van het CJG. Een peuter komt in aanmerking voor deze indicatie indien het opleidingsniveau van de ouder die de meeste zorgtaken uitvoert lager is dan een startkwalificatie of er wordt thuis niet de Nederlandse taal gesproken en het opleidingsniveau van de ouder die de meeste zorgtaken uitvoert is mbo-4 of lager.

Het basisschooladvies voor kinderen van laagopgeleide ouders wordt gemiddeld lager ingeschat; zij hebben een vijf keer zo grote kans op een lager advies ten opzichte van de Centrale Eindtoetscore dan kinderen van hoogopgeleide ouders. In Rotterdam zien we vervolgens dat 25% van de kinderen met een Centrale Eindtoetscore voor een vwo-advies in een havo/vwo-brugklas terecht komt in plaats van in een vwo-brugklas. Uit onderzoek blijkt dat kinderen in een homogene vwo-brugklas 10% meer

kans hebben om binnen zes jaar een vwo-diploma te halen. Vooral kinderen van laagopgeleide ouders hebben last van dit effect.⁶ Ook blijkt dat deze kinderen in het voortgezet onderwijs vaker afstromen en minder vaak opstromen.⁷

De harde overgang tussen het regulier en het speciaal onderwijs vormt voor sommige jongeren ook een belemmering. Sommigen komen te laat naar het speciaal onderwijs.

De studiekeuze is niet altijd het resultaat van rationele overwegingen of gebaseerd op inzicht wat jongeren met hun opleiding kunnen bereiken.⁸ Er bestaan voorkeuren voor bepaalde beroepsrichtingen, bijvoorbeeld ingegeven door de status van beroepen binnen de eigen groep of door (beelden over) de arbeidsomstandigheden. Beeldvorming bij ouders wordt overdragen op kinderen. De beeldvorming strookt niet altijd met de realiteit en doet onvoldoende recht aan de mogelijkheden en kansen die er in sectoren zijn.⁹

Mbo'ers van wie geen van beide ouders hoogopgeleid zijn of uit gezinnen met een midden- of laag inkomen stromen minder vaak in het hbo in.¹⁰ Mbo-instromers afkomstig uit gunstigere sociaaleconomische milieus hebben betere kansen in het hbo, ongeacht hun cijfers in het voortgezet onderwijs of hun migratieachtergrond. De gevonden invloed van sociaaleconomische invloeden op uitval en switch voor havisten is vele malen kleiner.¹¹

Ten slotte: onderzoek naar de effecten van selectie van kandidaten bij opleidingen met een numerus fixus in het hoger onderwijs leert dat kandidaten die geen vwo-opleiding hebben gedaan, een niet-westerse migratieachtergrond hebben, van wie de ouders geen hoger onderwijs hebben afgerond of een functiebeperking hebben, in bepaalde gevallen, een kleinere kans op

3) Staat van het Onderwijs, onderwijsverslag 2014/2015, pp 21 t/m 25.

4) De termen "laagopgeleid" en "hoogopgeleid" kunnen de indruk wekken dat het één beter zou zijn dan het ander. Dat is niet wat we in Rotterdam willen uitstralen. We kiezen er desondanks voor deze termen te gebruiken, omdat ze aansluiten bij de landelijke terminologie.

5) Waar in dit hoofdstuk wordt gesproken over laagopgeleide ouders, wordt tevens bedoeld ouders met een laag inkomen, met een migratieachtergrond of wonend in een achterstandswijk.

6) <https://www.rug.nl/research/portal/files/14427606/Excellenteleerlingen.pdf>

7) Staat van het Onderwijs, 2017.

8) Kansen en keuzes voor de toekomst Routes in het onderwijs en naar de arbeidsmarkt van niet-westerse allochtonen. Expertisecentrum Beroepsonderwijs september 2013.

9) Meijers, Kuijpers & Winters, 2010 en ROA, De rol van arbeidsmarktinformatie in de opleidingskeuze van mbo'ers, Working paper ROA (61), 2017.

10) Onderwijs in cijfers.

11) Uitval en switch in het hbo. De invloed van sociaaleconomische kenmerken op uitval en switch in het eerste jaar ResearchNet augustus 2018.

toelating hebben dan kandidaten die niet tot deze groepen behoren.¹² Daarnaast is er in het wetenschappelijk onderwijs sprake van voortijdige uitval van 30% bij het niet behalen van de norm voor het bindend studieadvies. Doorstroom naar het hbo kan hierin voor veel studenten een oplossing bieden. Dit proces is nog onvoldoende in kaart gebracht. Doorstroom van het hbo naar het wetenschappelijk onderwijs wordt door wet- en regelgeving steeds meer bemoeilijkt.

De Rotterdamse aanpak

Richting geven

Het is onacceptabel dat we het kinderen door knelpunten in de overgangen zo moeilijk maken zich naar hun mogelijkheden te ontwikkelen. We zullen er de komende jaren dan ook alles aan doen om de keuze- en overgangsmomenten te verbeteren en kinderen in hun schoolloopbaan vooruit te helpen. Door stapelen te bevorderen waar zinvol; selectie uit te stellen waar nodig; alternatieve routes en extra keuzemomenten te ontwikkelen waar wenselijk en ruimte binnen én buiten het (wettelijke) systeem te verkennen en te benutten. Onorthodoxe maatregelen zijn niet eenvoudig te realiseren maar zijn nodig om doorbraken te realiseren. We maken bindende sectoroverstijgende afspraken over het delen van informatie en het intensiveren van de samenwerking. Ook maken we afspraken over het beter betrekken van ouders bij de keuze- en overgangsmomenten.¹³ We volgen bestaande initiatieven ten behoeve van de verbetering van de keuze- en overstapmomenten en helpen bij de doorontwikkeling, opschaling en effectuering.

Voorbeelden zijn:

- Ontwikkeling van een gezamenlijke aanpak voor de overgang van de voor- naar de vroegschool door gemeente, kinderopvangorganisaties, schoolbesturen voor primair onderwijs en het samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Rotterdam (PPO Rotterdam).
- Doorgaande leerlijn en informatie-uitwisseling tussen scholen voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal (voortgezet) onderwijs.
- Rotterdamse initiatieven zoals de talentklassen, het pré-gymnasium en zomerscholen.
- Bestaande afspraken over een 'warme' overdracht tussen vmbo en mbo.
- Het project 'Samen werken aan een betere aansluiting voortgezet onderwijs – hoger beroepsonderwijs'.
- Het platform Aansluiting voortgezet onderwijs-Rotterdamse hogescholen waarin 50 vo-scholen samenwerken met de Rotterdamse hogescholen aan een betere overgang tussen vo en hbo. Speerpunten zijn taalbeleid, wiskunde, hbo-vaardigheden en loopbaanoriëntatie.
- Het Rotterdams Aansluitingsoverleg mbo-hbo waar Albeda College, STC, Zadkine, Hogeschool Inholland en Hogeschool Rotterdam samenwerken aan de uitdagingen die de overstap van mbo naar hbo met zich meebrengt, zoals de doorontwikkeling van de doorstroomprogramma's voor de pabo¹⁴ en de economische opleidingen en een betere aansluiting mbo-hbo voor de technische opleidingen.

gen die de overstap van mbo naar hbo met zich meebrengt, zoals de doorontwikkeling van de doorstroomprogramma's voor de pabo¹⁴ en de economische opleidingen en een betere aansluiting mbo-hbo voor de technische opleidingen.

- De inzet van overstapcoaches voor de begeleiding van leerlingen vanuit vmbo-basis/-kader naar entree-opleidingen of niveau 2 opleidingen in het mbo in regionaal verband rondom de aanpak voortijdig schoolverlaten (vsv) en de uitbreiding hiervan naar leerlingen in praktijkonderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs.
- De verbetering van de aansluitingen in de beroepskolom (vmbo-mbo-hbo) voor de it-opleidingen in de it-campus.

Ook voorkomen we uitval uit het mbo zoveel mogelijk, door:

- voortzetting van stevige aanpak gericht op terugdringen van verzuim en bevorderen van aanwezigheid;
- voor iedere mbo-student die -ongeacht het niveau – dreigt uit te vallen in de regionale vsv-aanpak het volgende aan te bieden: i) een andere passende opleiding ofwel binnen de eigen onderwijsinstelling ofwel door een warme overdracht bij een andere instelling; of ii) opleidingen met een vakcertificaat; of iii) het realiseren van toeleiding naar werk. Ouders worden expliciet in die warme overdracht betrokken. Daarbij worden afspraken gemaakt tussen mbo, werkgevers en gemeente over het onderwijszorgarrangement van jongeren in de entreeopleidingen;
- de vijf mbo-instellingen maken de afspraak dat op alle niveaus een student met een negatief bindend studieadvies altijd een passende onderwijsplaats krijgt aangeboden bij een van de Rotterdamse onderwijsinstellingen. Dit wordt gefaseerd ingevoerd.

Om de overgangen structureel te verbeteren is echter meer nodig. Daarom onderzoeken we met het onderwijsveld welke doorbraken noodzakelijk zijn. Bij de realisatie willen we als Rotterdam vooroplopen. Dat zijn we aan de Rotterdamse jeugd verplicht. Bijvoorbeeld:

- Elke student heeft zijn hele studieloopbaan dezelfde begeleider, om de studieloopbaanbegeleiding te optimaliseren.
- Vroege selectie verminderen door uitstel van het keuzemoment.
- Versterken van de doorstroom in de beroepskolom (vmbo-mbo-hbo), onder meer door het beperken van aanvullende eisen aan doorstroom.¹⁵ Vooral bij jongeren met laagopgeleide ouders is deze route effectiever dan doorstroom van vmbo naar havo.
- Een extra keuzemoment na havo 3.
- Toelaten van leerlingen op het hbo, die op de havo één vak niet hebben gehaald. Zij halen dat vak tijdens hun hbo-studie in.

Resultaten

Indicatoren:¹⁶

1. Het percentage leerlingen in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs dat zit op het niveau van het advies van de basisschool of hoger stijgt van 77% in 2017 naar 80% in 2021. (*collegetarget*)
2. Percentuele verdeling advies groep 8, uitgesplitst naar leerlingen van laag-, midden en hoogopgeleide ouders.
3. Op- en afstroom (vmbo, havo, vwo) in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs, uitgesplitst naar leerlingen van laag-, midden en hoogopgeleide ouders.

Organisatie en uitvoering 2019

De gezamenlijke opdracht bestaat uit een aantal deelprojecten. Omdat niet alle sectoren in alle deelprojecten een rol hebben, worden de projecten afzonderlijk uitgevoerd. Het afstemmingsoverleg¹⁷ zal als stuurgroep fungeren voor de uitvoering van deze gezamenlijke opdracht. Besluitvorming vindt in de sectorkamers plaats.

Voor iedere hindernis onderzoeken we in samenwerking met de betrokken sectoren of lopende acties en projecten leiden tot oplossing van het probleem en wat er aanvullend nodig is. Een gemeentelijke projectleider stelt in georganiseerd overleg met betrokkenen uit de onderwijssectoren in het eerste kwartaal 2019 een uitvoeringsplan 2019-2020 op met voor 2019 de nadruk op:

- *Quick wins*.
- Wat hebben bestaande initiatieven nodig aan afspraken, experimenteerruimte binnen en buiten het (wettelijke) systeem, lobby of ondersteuning om succesvol te zijn?
- Identificatie en start uitvoering van noodzakelijke experimenten op doorbraakthema's.
- Informatiedeling.

12) Selectie bij opleidingen met numerus fixus & de toegankelijkheid van hoger onderwijs ResearchNet juni 2018.

13) Voor voorbeelden van het betrekken van ouders: zie de gereedheidskist voor ouderbetrokkenheid van de Hoge School Rotterdam. <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-en-publicaties/talentontwikkeling/gereedheidskist/>

14) Bij het doorstroomprogramma is ook de Thomas More Hogeschool betrokken.

15) Op sommige scholen bijvoorbeeld is een vmbo-til-diploma onvoldoende voor toelating tot de havo; er worden aanvullende eisen gesteld. Op andere scholen zijn de overgangsnormen zwaarder dan gebruikelijk.

16) Voor alle indicatoren in dit beleidsstuk geldt dat we ernaar streven dat zij aansluiten bij reeds bestaande indicatoren, of gebaseerd zijn op bestaande cijfers.

17) Gezamenlijk overleg van de voorzitters van de sectorkamers met de gemeente.

2. Kwaliteit en toegankelijkheid

De uitdaging

De Inspectie van het Onderwijs laat zien dat in Nederland de verschillen in prestaties van scholen groot zijn.¹⁸ Dit is onafhankelijk van de schoolpopulatie, -denominatie of schoolsoort. In het voortgezet onderwijs zijn de verschillen zelfs het grootst van alle OESO-landen. De kwaliteit van het Rotterdamse onderwijs is de afgelopen periode verbeterd maar ook in het Rotterdamse onderwijs zijn (grote) kwaliteitsverschillen tussen scholen. Scholen met vergelijkbare leerlingpopulaties bereiken met hun leerlingen niet dezelfde resultaten. Dit is nadelig voor alle kinderen die op een minder presterende school zitten. Kinderen van laagopgeleide ouders worden hier dubbel door geraakt, omdat zij voor hun ontwikkeling afhankelijker zijn van de school dan kinderen van ouders die huiswerkbegeleiding en andere ondersteuning bieden of kunnen organiseren. Daarnaast verzamelen zij zich volgens de Inspectie van het Onderwijs vaker op minder goede scholen, waar leerkrachten lagere verwachtingen hebben en lagere verwachtingen leiden tot lagere resultaten.

Ook blijkt dat de kwaliteit van de voerschool niet overal voldoende is. Kinderen die achterstanden hebben ingehaald of juist een voersprong hebben in hun ontwikkeling worden dan onvoldoende gestimuleerd, waarbij soms weer leerachterstanden ontstaan.¹⁹

Naast de kwaliteit van scholen is de toegankelijkheid een belangrijke factor voor kansgelijkheid. Dat begint bij de financiële toegankelijkheid van de voerschool. Er zijn signalen dat voor een deel van de ouders de eigen bijdrage voor de voerschool en de administratieve rompslomp voor de bepaling van deze bijdrage een drempel is voor deelname. Ook na de voerschool speelt financiële toegankelijkheid van het onderwijs een rol.

Ook in ander opzicht is toegankelijkheid een belangrijk issue. De gemeente heeft de taak te zorgen voor adequate onderwijshuisvesting voor het primair en voortgezet onderwijs, inclusief het (voortgezet) speciaal onderwijs. De afgelopen jaren heeft de gemeente Rotterdam hier veel in geïnvesteerd, maar desondanks staat de stad ook de komende jaren voor een enorme opgave. Een aantal factoren komt hier samen. Er is een mismatch tussen vraag en aanbod. Deze mismatch is zowel kwantitatief en kwalitatief als geografisch. Het gebouwenbestand voldoet in een aantal opzichten niet aan de eisen van deze tijd. In het Masterplan onderwijs is daarnaast

vastgesteld dat de groei van de stad op een aantal plekken nieuwe scholen noodzakelijk maakt, terwijl er op andere plekken een aanbod is dat niet meer aansluit op de vraag van de Rotterdamse ouders en kinderen. De huidige situatie vergroot de tweedeling omdat kinderen van hoogopgeleide ouders kritischer zijn op de kwaliteit van de school en daardoor soms minder voor basisscholen in de buurt kiezen. Voor de verbinding van kinderen met elkaar, met hun buurt en met hun wijk is het van belang dat alle kinderen zoveel mogelijk in de buurt of in hun wijk naar school gaan. De aantrekkelijkheid en leefbaarheid van buurten neemt toe als er goede scholen zijn. In het voortgezet onderwijs zien we dat er in Zuid momenteel niet voor alle kinderen een kwalitatief goed en gevarieerd onderwijsaanbod is; dat een aantal scholen te klein is om een compleet aanbod te bieden en dat een derde van de kinderen van Zuid buiten Zuid naar school gaat.

De Rotterdamse aanpak

Richting geven

De aanpak richt zich op drie onderwerpen in de sectoren voerschool, primair onderwijs, voortgezet onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs. Het eerste aandachtspunt is kwaliteit en toegankelijkheid van de Rotterdamse voor- en voerschool. Het menselijk brein maakt in de eerste zes jaar van het leven de grootste sprongen en ontwikkeling door. De gemeente en voerschoolse instellingen hebben in 2017 gezamenlijk afspraken gemaakt over kwaliteit en een deskundige pedagogische aanpak in het kader Rotterdamse Kwaliteit in voerschoolse voorzieningen.²⁰ Nu is met name versterking van het kwaliteitskader in de voerschool en de implementatie daarvan een belangrijk aandachtspunt. Wat betreft de bereikbaarheid van de voerschool is het streven van de gemeente om alle peuters deel te laten nemen aan de Rotterdamse voerschoolen. We nemen voor zowel twee- als driejarige peuters zoveel mogelijk (financiële) belemmeringen voor deelname aan de voerschool weg.

Ten tweede wil de gemeente samen met het Rotterdamse onderwijsveld een goede onderwijskwaliteit (scultuur) steunen en stimuleren. Ook streeft de gemeente naar meer goede scholen. Het schoolontwikkelingsbudget zetten we gericht in voor het verkleinen van schoolverschillen en het verbeteren van schoolprestaties. We benutten de succesvoorbeelden uit de Rotterdamse praktijk, we maken met het veld afspraken over de uitwisseling van kennis en komen tot een gezamenlijke onderzoeksagenda voor verbeteringen.

18) Staat van het Onderwijs, 2017.

19) COOL onderzoek, nov. 2017.

20) Rotterdamse kwaliteit in voerschoolse voorzieningen. Kwaliteitskader voerschoolse educatie 2018.

We zetten onze gemeentelijke huisvestingstaak en -middelen zoveel mogelijk in lijn met onze onderwijs-beleidsdoelstellingen in. Dat is het derde punt. Wat betreft de spreiding en het aanbod van het onderwijs, streven we voor het primair onderwijs naar een sterk, gevarieerd en aantrekkelijk onderwijsaanbod in iedere buurt dat aansluit op de demografische ontwikkelingen en de wensen van ouders. Dit vraagt om een optimalisatie van de spreiding en de kwaliteit van het aanbod over de stad. Het uitgangspunt is dat 'de beste basisschool' altijd in de buurt is. Zo bevorderen we kansengelijkheid en streven we naar vermindering van de segregatie²¹. We streven zoveel mogelijk naar huisvesting van voorschool en kinderopvang in de school maar hiervoor moeten tal van knelpunten nog worden opgelost.

Voor het voortgezet onderwijs geldt dat de drie grootste vo-schoolbesturen en de gemeente in februari 2018 afspraken hebben gemaakt om te komen tot een sterk en gevarieerd aanbod voor alle huidige en toekomstige kinderen op Zuid. Dit herontwerp Vo op Zuid heeft betrekking op de kwaliteit, spreiding en omvang van scholen. De profilering van de scholen wordt versterkt, gezamenlijk afgestemd en zal aansluiten bij wat ouders, kinderen en werkgevers wensen. Ook zijn er afspraken gemaakt over op- en doorstroom van leerlingen, zodat leerlingen de keuze hebben om overal op Zuid in de nabijheid onderwijs te kunnen volgen op ieder niveau. Ook op Noord zullen we met de vo-schoolbesturen werken aan een versterking van het aanbod. Op basis van onderzoek maken we een plan voor de langere termijn. Ook in het (voortgezet) speciaal onderwijs werken we toe naar een toekomstbestendig stedelijk onderwijsaanbod. Dit moet onder andere ook leiden tot een verminderd beroep op leerlingvervoer.

We werken tevens aan een concurrerend aanbod van internationaal en tweetalig onderwijs voor 0 tot 18 jaar en voor het hoger onderwijs continueren we onze inzet op de campus.

Naast de kwaliteit en toegankelijkheid van onderwijs zijn de bepalende factoren voor gelijke onderwijskansen de gezinssituatie en gelijke kansen met betrekking tot een aantal hulpbronnen rond leerlingen. Zo heeft armoede niet alleen effect op onderwijsresultaten vanwege de invloed op de hersenontwikkeling van kinderen, maar kunnen kinderen in armoede ook minder gebruik maken van bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding. Het tegengaan van kansenongelijkheid kan dus ook buiten het onderwijs en buiten het onderwijsbeleid plaatsvinden. 'Schoolondersteunende' systemen zoals kinderopvang van nul tot twee jaar, zorg, de bibliotheek, huiswerkbegeleiding en de buitenschoolse opvang zijn hier belangrijk. Deze voorzieningen hebben niet alleen invloed op de vaardigheden van leerlingen die ook in de schoolcarrière cruciaal zijn, maar ook op de taalvaardigheden van ouders.

Resultaten

Indicatoren

1. Het percentage driejarige doelgroeppeuters dat gebruik maakt van het extra aanbod 'spelen en leren' blijft minimaal gelijk (89%). (collegetarget)
2. De score op de referentieniveaus in het primair onderwijs stijgt: het aantal Rotterdamse basisschoolleerlingen op het streefniveau van de referentieniveaus stijgt in 2022 naar het landelijk gemiddelde van 2017 (collegetarget). Dat wil zeggen:
 - voor taal: stijging van 54,9% naar 56,9%
 - voor lezen: stijging van 60,9% naar 67,4%
 - voor rekenen: stijging van 34,8% naar 37,8%
3. Gedragen afspraken over optimalisering van stedelijk aanbod in het primair onderwijs
4. Vastgestelde optimalisatie van spreiding en aanbod vo op Noord

Organisatie en uitvoering 2019

De aanpak bestaat uit vier sporen:

1. Inzet onderwijsachterstandsmiddelen: In het kader van het tegengaan van onderwijsachterstanden stelt de gemeente schoolontwikkelingsbudget ter beschikking aan het primair en voortgezet onderwijs. We maken met de schoolbesturen afspraken over de inzet van het budget voor het verhogen van de kwaliteit en het verkleinen van de kwaliteitsverschillen tussen scholen. De scholen die minder goed presteren dan op basis van hun populatie mag worden verwacht, onderbouwen in de plannen hoe het gehele budget ten goede komt aan kwaliteits- en prestatieverbetering. De afspraken staan in de subsidieregeling die in de sectorkamers wordt besproken en jaarlijks door het college van B&W wordt vastgesteld.
2. Afspraken over optimalisatie van kwaliteit en spreiding van het stedelijk aanbod primair, voortgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs over de stad: Om vraag en aanbod beter op elkaar aan te laten sluiten en zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs een kwalitatief goed, gevarieerd en toekomstbestendig aanbod te realiseren en tegelijk de beschikbare middelen voor huisvesting zo doelmatig mogelijk in te zetten, starten gemeente en onderwijsinstellingen in 2018-2019 met het maken van plannen voor het primair onderwijs (stedelijk) en voortgezet onderwijs (noord) en (voortgezet) speciaal onderwijs. Het plan vo op Zuid is afgerond en komt vanaf 2019 in uitvoering. De plannen landen in het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2019-2022 dat 2019 gereed is. De gemeente voert de regie. In dit IHP worden ook duurzaamheid, gymaccommodaties en de huisvesting van voorscholen

opgenomen. Het IHP wordt voorbereid door de werkgroep en de stuurgroep onderwijshuisvesting. Deze adviseren de sectorkamers. Het IHP wordt vastgesteld door de gemeenteraad.

3. Het kwaliteitskader en de kwaliteitsmonitor voor de vroegschool worden in een gecombineerde sectorkamer po-jonge kind vastgesteld.
4. Maatregelen op het gebied van toegankelijkheid van de voorschool worden ontwikkeld in overleg met de sectorkamer jonge kind.

21) Doorgeschoten differentiatie in het onderwijsstelsel, Onderwijsraad, december 2018.

3. Aansluiting onderwijs en jeugdhulp

De uitdaging

Ieder kind heeft recht op onderwijs. Dat staat in het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind, in het regeerakkoord en in de G4-thuiszittersaanpak. Het gaat met de meesten van onze jeugdigen goed. Zij groeien kansrijk op. Het is belangrijk dat hun ontwikkeling doorzet. Ook is het belangrijk dat groep waarmee het goed gaat groter wordt. Onderwijs levert daaraan een belangrijke bijdrage. Toch kunnen kinderen in de praktijk niet altijd gebruik maken van hun recht op onderwijs, bijvoorbeeld vanwege een fysieke of psychische beperking. De kansen van deze kinderen zijn mede afhankelijk van een goede aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp. Belemmeringen of vertragingen die ontstaan door zorgbehoefte, cognitieve of lichamelijke beperkingen of doordat een kind een nieuwkomer in Nederland is, moeten worden weggenomen. De beschikbaarheid van goede zorg en ondersteuning is bovendien een randvoorwaarde voor goed onderwijs.

Er wordt zowel in het passend onderwijs als in de jeugdhulp gewerkt aan een transformatie waarbij meer wordt gedaan aan preventie, het stimuleren van de eigen kracht en het bieden van een laagdrempelig en passend aanbod. Dit moet ertoe leiden dat alle kinderen in het primair en voortgezet onderwijs een passend onderwijsaanbod krijgen en zoveel mogelijk binnen het reguliere onderwijs naar school gaan. We zijn er sinds de decentralisatie van de jeugdhulp en de invoering van passend onderwijs in 2014 nog niet in geslaagd om deze doelstellingen te realiseren. Dit zien we bijvoorbeeld terug in rapporten van Oberon over de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp en in het aantal thuiszitters. In schooljaar 2016-2017 was er landelijk een lichte stijging van het aantal thuiszitters naar ruim 4.000. Ook steeg het aantal vrijstellingen van de leerplicht van 5.537 naar 5.736. Dit landelijke beeld herkennen we in Rotterdam. Ondanks de inzet van de taskforce thuiszitters, de ontwikkeling van onderwijszorgarrangementen en leerrecht pilots waren er in schooljaar 2017-2018 339 thuiszitters en 350 kinderen die vrijgesteld waren van de leerplicht in verband met een psychische of fysieke beperking.²²

In het speciaal onderwijs is er sprake van toename van de instroom van leerlingen, specifiek ook van kleuters.²³ Door

de toename in omvang en ernst van de problematiek dreigen meer leerlingen uit te vallen uit het (voortgezet) speciaal onderwijs – met als gevolg dat het aantal thuiszitters toeneemt. Eén van de knelpunten lijkt te zijn dat er onvoldoende flexibel kan worden geschakeld tussen ondersteuning van de leerling in het regulier onderwijs en het speciaal onderwijs. Een ander knelpunt kan zijn dat de aanpak van de diversiteit aan problematiek binnen de klas (bijvoorbeeld leerlingen met externaliserend en leerlingen met internaliserend gedrag) niet altijd met elkaar verenigbaar is. Omdat leerlingen op één locatie in het (voortgezet) speciaal onderwijs uit verschillende wijken komen, vraagt de afstemming met de wijkteams een (onevenredige) inspanning van het (voortgezet) speciaal onderwijs. Een ander knelpunt is dat er sprake is van wachtlijsten op sommige locaties. De betrokkenheid en verantwoordelijkheid van ouders is voor deze doelgroep een extra aandachtspunt.

Passend onderwijs geldt wettelijk niet voor de voorschoolse periode. Maar de ontwikkeling van kinderen in de voorschoolse periode is van essentieel belang voor de ontwikkeling in de rest van hun leven. Voor die ontwikkeling is ook voor kinderen van nul tot en met vier jaar tijdig signaleren en soms extra zorg en begeleiding nodig vanwege beperkingen, ziekte of problemen in de gezinssituatie. Het aanbod voor kinderen met een zorgvraag in de voorschoolse educatie en mogelijk ook in de reguliere kinderopvang²⁴ kan worden verbeterd.

Ook in het mbo is passend onderwijs nog niet altijd passend. Jongeren met extra ondersteuning op mbo-niveau 1, stromen in toenemende mate door naar niveau 2, waardoor de zorgvraag op hogere niveaus van het mbo toeneemt.

De Rotterdamse aanpak

Richting geven

Ons uitgangspunt is dat er voor alle kinderen passend en toegankelijk onderwijs is. We spreken in Rotterdam dan ook over leerrecht in plaats van leerplicht. We stellen het kind centraal en zorgen ervoor dat geen enkel kind langer dan drie maanden thuis zit. We

22) Leerplichtwet, vrijstelling 5 onder a.

23) Exacte cijfers moeten nog worden onderzocht.

24) Met reguliere kinderopvang wordt hier bedoeld: kinderopvang zonder voorschoolse educatie.

realiseren dit door middel van een passend aanbod van onderwijs, onderwijsondersteuning en jeugdhulp voor alle doelgroepen. Zo creëren we een dekkend onderwijszorgaanbod. Een complexe opgave, waarbij gemeente, onderwijsveld en samenwerkingsverbanden elkaar hard nodig hebben. De kwaliteit van de jeugdhulp, de kwaliteit van de ondersteuning op school én de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp zijn daarbij heel belangrijk en doorslaggevend voor de ontwikkeling van een kind.

De gemeente Rotterdam, Koers VO en PPO Rotterdam hebben de G4-thuiszittersaanpak 2016-2020 ondertekend en een gezamenlijk beleidsdocument met betrekking tot de onderwijszorgarrangementen opgesteld. Er is gewerkt aan een stevige basis en aan het verbeteren van de samenwerking tussen school, schoolmaatschappelijk werk en wijkteams. Er is een heldere analyse van wat er in Rotterdam moet gebeuren om passend onderwijs succesvol te (kunnen) laten zijn. Dat is:

- Op iedere school wordt een 'stevige basis' gecreëerd. Deze bestaat uit passend onderwijs, een goed pedagogisch klimaat en een sterke schoolondersteuningsstructuur. De schoolondersteuning dient om leerlingen, ouders en leerkrachten te ondersteunen bij het signaleren en aanpakken van hulpvragen. Daarbij werkt de intern begeleider of zorgcoördinator samen met ouders en professionals vanuit samenwerkingsverband passend onderwijs, leerplicht, het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), het schoolmaatschappelijk werk (smw) en het wijkteam. Gemeente en het onderwijsveld werken samen uit welke professionals actief zijn op school, wat zij van elkaar mogen verwachten en hoe zij samenwerken. We maken afspraken over signaleren, preventief handelen en het tijdig doorgeleiden van zorgvragen naar de juiste hulp;
- Bovenop deze 'stevige basis' wordt, indien nodig, maatwerk geboden in de vorm van onderwijszorgarrangementen (OZA), waaronder de leerrechtspilots. Dit leidt tot een dekkend aanbod van onderwijs en zorg.
- Wanneer leerlingen toch (geoorloofd en ongeoorloofd) verzuimen of uitvallen wordt snel actie ondernomen door inzet van scholen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, het CJG, leerplicht en de taskforce thuiszitters.
- We stimuleren dat jongeren op het mbo met een diploma op minimaal mbo-2 niveau de school verlaten. We doen dit, onder meer door samen met scholen en regiogemeenten uit Rijnmond te werken aan een sluitende ondersteunings- en zorgstructuur voor mbo studenten. We zorgen voor een goede aansluiting tussen de ondersteuning op de mbo-scholen en de zorg in de wijken. Voor de meest kwetsbare jongeren op het mbo-1 niveau biedt Rotterdam een onderwijszorgarrangement.
- We verbeteren de informatievoorziening aan ouders.

In de voorschoolse periode kunnen we de kennis en ervaring van de plusopvang²⁵ beter dan nu inzetten om

op meer plekken in de stad voorscholen te hebben waar kinderen met een beperking of zorgvraag terecht kunnen. We streven ernaar dat op alle locaties 'passende kinderopvang' is.

Resultaten

Indicatoren

1. Eind 2020 zit geen kind langer dan 3 maanden thuis zonder een passend aanbod van onderwijs en/of zorg.
2. Het aantal leerplichtvrijstellingen in verband met fysieke en psychische beperkingen²⁶ is in 2020 met minimaal 10% gedaald ten opzichte van schooljaar 2015-2016 toen er 325 van deze vrijstellingen waren.
3. Eind 2021 zijn er afspraken gemaakt tussen gemeente, zorginstellingen, het CJG, de GGD en voorschoolse instellingen over het plaatsen van kinderen met zorgvragen binnen de voorscholen en zijn de condities gerealiseerd om deze kinderen te bereiken en te begeleiden.

Organisatie en uitvoering 2019

Er komt een gezamenlijke werkagenda van de gemeente en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs op de thema's onderwijszorgarrangementen, thuiszitters en de 'stevige basis'. De werkagenda wordt uitgevoerd door verschillende werkgroepen die de verschillende prioriteiten uitwerken en uitvoering geven aan projecten. Hierbij worden scholen, schoolbesturen en andere relevante partners zoals ouders en professionals uit het onderwijs en de zorg betrokken. Besluitvorming vindt plaats in de sectorkamers en in het OOGO dat de gemeente voert met de samenwerkingsverbanden.

Met het onderwijsveld maken we concrete afspraken over de prioriteit 'stevige basis'. Dit moet leiden tot duidelijkheid over en een versterking van de schoolondersteuningsstructuur en het pedagogisch klimaat op scholen en tot een betere ondersteuning van leerkrachten en leerlingen vanuit de zorg (onder andere leerplicht, het CJG, smw, wijkteams). De komende jaren werken we in lijn met reeds gemaakte afspraken verder op twee thema's:

- De doorontwikkeling van onderwijszorgarrangementen conform de beleidsnotitie Onderwijszorgarrangementen in Rotterdam (2017). Hierbij werken we aan onderwijszorgarrangementen in het speciaal onderwijs en in het reguliere onderwijs.
- De aanpak van de thuiszittersproblematiek en geoorloofd verzuim conform de G4 thuiszittersaanpak 2016-2020.

Voor de voorschoolse periode starten we in 2019 onderzoek om te weten wat er nodig is, welke oplossingsrichtingen er zijn en welke middelen we hiervoor moeten inzetten. Eind 2019 is er een gemeentelijke visie op passende kinderopvang. We starten een project, waarin we samenwerken met zorgspecialisten voor het jonge kind en met voorschoolse aanbieders, onder meer van plusopvang, om passende zorg voor het jonge kind te realiseren en eind 2021 zijn er afspraken gemaakt tussen gemeente, voorschoolse instellingen, zorginstellingen, het CJG, GGD en PPO Rotterdam over het plaatsen van alle kinderen met zorgvragen binnen de voorscholen en zijn de condities gerealiseerd om deze kinderen te bereiken en te begeleiden.

Voor het mbo wordt dit uitgewerkt in de nieuwe aanpak vsv (2020).

25) Kinderopvang voor kinderen die extra (medische) zorg nodig hebben.

26) Leerplichtwet, artikel 5 onder a.

4. Leraren

De uitdaging

Goede (voor)scholen hebben vaak een uitstekende schoolleider en een goed team van pedagogisch medewerkers en/of onderwijzend personeel. Goede leraren hebben eveneens invloed op het voorkomen van verzuim van leerlingen. In Leren Loont! is de Rotterdamse Lerarenaanpak ontwikkeld, waarin kwaliteit centraal stond. De afgelopen jaren is er echter een lerarentekort ontstaan dat nu zo groot is dat de kwaliteit van het onderwijs in gevaar dreigt te komen. Het 'lerarentekort' is een landelijk probleem. Het thema raakt alle leerlingen, diverse sectoren (van voorschool tot en met mbo), personeel, opleidingen en de gemeente. Er ligt een gezamenlijke opdracht met een groot maatschappelijk en stedelijk belang.

Het tekort en de ontwikkeling daarvan is niet in alle sectoren even nijpend. De urgentie is het grootst in de voorschoolse sector, het primair onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs. De tekorten in de voorschoolse sector gaan in 2019 en 2020 naar verwachting explosief toenemen, vanwege wijzigingen in wet- en regelgeving en toenemende vraag naar kinderopvang. In het voortgezet speciaal onderwijs vormt de salariering een bijkomend probleem en speelt ook de veiligheid een rol in de aantrekkelijkheid van het beroep van leerkracht. Tekorten in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs concentreren zich in bepaalde vakken en in het voortgezet onderwijs is er sprake van relatief veel onbevoegde leerkrachten voor de klas.

In onderstaande tabel zijn de prognoses van de lerarentekorten in het primair en voortgezet onderwijs in Rotterdam weergegeven. Er zijn geen specifieke Rotterdamse prognoses voor de tekorten in de voorschoolse sector, het speciaal onderwijs, het mbo of NPRZ-gebied

Prognose van tekorten Rotterdam per jaar (fte)

	2019	2020	2021	2022
Primair onderwijs	164	212	250	272
Voortgezet onderwijs	23	30	36	38

Deze meting wordt gebruikt als nulmeting.
Voor het vo gebruiken we vakspecifieke cijfers.

De Rotterdamse aanpak

Richting geven

De Rotterdamse aanpak voor leraren is een gezamenlijke aanpak van onderwijssectoren en de gemeente en is doorontwikkeling van de aanpak van de afgelopen vier jaar. De aanpak gaat over voldoende en goed gekwalificeerd personeel voor de leerlingen in het Rotterdam. De rol van de gemeente in het terugdringen van het lerarentekort bestaat uit:

- Faciliteren van kinderopvangorganisaties en schoolbesturen.
- Versterken van het netwerk en kennisuitwisseling.
- Stimuleren en faciliteren van veranderingen in de organisatie van het onderwijs.
- Bevorderen van sectorale en intersectorale samenwerking en transparantie.
- Lobby richting het Rijk.

Het **doel** van de Rotterdamse aanpak van het lerarentekort is drieledig:

- Terugdringen van het lerarentekort.
- De kwaliteit van het Rotterdamse onderwijs lijdt niet onder het lerarentekort.
- De Rotterdamse leraar is toegerust voor zijn rol in het educatieproces van leerlingen.

De **kern** van de aanpak van het lerarentekort in Rotterdam bestaat uit een kwantitatief en een kwalitatief deel:

1. Kwantitatief: het tegengaan van personeelstekorten zodat er voldoende personeel voor de groep staat.
2. Kwalitatief - de beste leraren: investeren in de kwaliteit van onderwijzend personeel.

In de Rotterdamse aanpak leraren zijn vier actielijnen vastgesteld:

1. Vergroten van de instroom van onderwijzend personeel en studenten.
2. Beperken van de uitstroom van onderwijzend personeel.
3. Professionaliseren en binden van onderwijzend personeel aan de stad.
4. Anders organiseren van het onderwijs met als doel duurzame inzetbaarheid van onderwijzend personeel.

Vanuit de regiodeal NPRZ wordt er extra geïnvesteerd in het beperken van de tekorten op Zuid en binnen het speciaal onderwijs. Ook zijn er landelijke middelen beschikbaar die ingezet worden om de aanpak te intensiveren.

Resultaten

Indicatoren

1. De prognose van het aantal fte leraren dat we in Rotterdam tekortkomen in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs neemt 20% af ten opzichte van de meerjarenprognose van 2018.

Voor het voortgezet onderwijs gebruiken we vakspecifieke prognoses

Organisatie en uitvoering 2019

De uitvoering van de Rotterdamse aanpak leraren blijft belegd bij het team leraren. De huidige structuur blijft intact met:

- Coördinatieoverleg leraren.
- Expertteam HR.
- Werkgroepen per thema.

Voor de vo- en mbo-sector starten we de samenwerking met de regio Rijnmond. Belangrijk in de aanpak wordt de samenwerking met kennisinstututen. Er worden verschillende leergemeenschappen en een onderzoekslijn opgezet om met elkaar te leren en ervaringen uit te wisselen. De aanpak wordt periodiek geactualiseerd en geactualiseerde versies worden in de sectorkamers vastgesteld.

Op de vier actielijnen worden de komende periode de volgende maatregelen ingezet:

1. Vergroten van de instroom van onderwijzend personeel en studenten, door:
 - talentscouting: scholieren/mbo'ers enthousiast maken voor een studie aan de lerarenopleidingen en bieden van baangaranties;
 - het bevorderen van de zijinstroom: voorlichtingsbijeenkomsten, subsidieregelingen en pilots met hybride docentschap en voor specifieke doelgroepen;
 - het activeren van de stille reserve;
 - het verbinden aan Rotterdam (Zuid) via stages;
 - nieuwe studenten en onderwijzend personeel helpen bij huisvesting.

2. Beperken van de uitstroom van onderwijzend personeel door:
 - het begeleiden van startende docenten, onder meer via een subsidieregeling;
 - het verminderen ervaren werkdruk, via een subsidieregeling en uitwisseling *best practices*);
 - het verminderen regeldruk, via onderzoek en pilots;
 - het verminderen van ziekteverzuim en het bevorderen van vitaliteit, via uitwisseling *best practices*;
 - het ontzorgen van onderwijzend personeel door extra inzet vanuit zorg. We starten hiermee op Zuid;
 - het verminderen van het wegvloeien onderwijsmiddelen naar detacheringbureaus.
3. Professionaliseren en binden van onderwijzend personeel aan de stad door:
 - scholingstrajecten gericht op de juiste bevoegdheden, met focus op samen opleiden, vergroten van het aantal stageplaatsen en nieuwe opleidingen²⁷;
 - de Rotterdamse lerarenbeurs;
 - het stimuleren van leergemeenschappen en de verbonden beroepsgroep;
 - de communicatiecampagne +R en gerichte informatieverstrekking.
4. Anders organiseren van het onderwijs met als doel duurzame inzetbaarheid van onderwijzend personeel door:
 - faciliteren en experimenteren door 'anders opleiden';
 - anders organiseren van het vak;
 - andere teamsamenstelling.Het gaat hierbij om initiatieven zoals onderwijs voor 10 tot 14-jarigen, experimenteren met brede bevoegdheid en/of teambevoegdheid, of het breder inzetten van personeel bij vormen van unitonderwijs. Daarnaast zetten we in op maatwerk bij opleidingen en sectoroverstijgend opleiden.

27) Waaronder de Opleidingsschool Rotterdam (OSR).

5. Burgerschap

De uitdaging

Het onderwijs heeft de opdracht om kinderen, jongeren en jongvolwassenen te helpen om weerbare, verantwoordelijke burgers te worden, die staan voor de samenleving waarin ze leven, omdat het hún samenleving is. De waarden van onze samenleving staan onder druk en spanningen in de samenleving zijn ook aanwezig in de klas. Groepen leerlingen en/of hun ouders voelen zich buitengesloten. In de eigen omgeving en op sociale media komen leerlingen niet vanzelfsprekend in aanraking met andere denkbeelden of een ander perspectief op de wereld dan dat van henzelf. Mede daardoor zijn niet alle onderwerpen gemakkelijk bespreekbaar, bijvoorbeeld als het gaat om culturele verschillen, religie, seksuele geaardheid en discriminatie. Ook ontbreekt het vaak aan kennis over onze democratische waarden en de rechtstaat. Voor een vitale toekomst van Rotterdam is het van het grootste belang dat iedereen meedoet, dat iedereen zich gezien en gehoord voelt en dat de lastige onderwerpen van deze tijd in de klas bespreekbaar zijn.

Burgerschapsonderwijs vraagt van docenten grote pedagogische en didactische vaardigheden. De Inspectie van het Onderwijs heeft in 2017 geconstateerd dat scholen burgerschapsonderwijs over het algemeen belangrijk vinden en daar invulling aan geven. Ze voldoen daarmee formeel aan hun wettelijke opdracht. Er is tegelijkertijd handelingsverlegenheid en ongemak, niet alleen bij leraren maar ook bij management, bestuurders en gemeente.

De Rotterdamse aanpak

Richting geven

In de sectorkamers en in het coalitieakkoord is afgesproken dat we met scholen, schoolbesturen en kinderopvangorganisaties een Rotterdamse werkwijze democratisch burgerschap ontwikkelen. De werkwijze is geen lesbrief, laat staan een invulling van het curriculum. De Rotterdamse werkwijze democratisch burgerschap is de werkwijze waarop gemeente en schoolbestuurders met hun medewerkers verantwoordelijkheid nemen voor een klimaat waarin lastige onderwerpen besproken kunnen worden en iedereen zich veilig en gehoord voelt.

De werkwijze beslaat dus verschillende niveaus: bestuurlijke inzet en afspraken over de wijze waarop de Rotterdamse scholen worden gestimuleerd en ondersteund bij de verbetering van hun burgerschapsonderwijs en het schoolklimaat. Bijvoorbeeld door uitwisseling van ervaringen en goede voorbeelden; door

netwerk-, methodiek-, inspiratie- en kennisdeling; door samenwerking en uitwisseling van leraren of leerlingen; door professionalisering van bestuur, management, onderwijzend personeel; door het creëren van tijd en (financiële) ruimte; door expertise of methoden van buiten het onderwijs beschikbaar te stellen; door knelpunten en obstakels weg te nemen en door te stoppen met beleid dat averechts werkt. Binnen de aanpak werken scholen en gemeente dus samen aan het versterken van democratisch burgerschap in en om de school. Alle lastige onderwerpen zijn in alle Rotterdamse klassen op een goede manier bespreekbaar.

De Rotterdamse werkwijze democratisch burgerschap heeft vier uitgangspunten:

1. Rotterdamse context: de Rotterdamse Werkwijze Democratisch Burgerschap heeft een specifieke Rotterdamse context en invulling. Burgerschap in het Rotterdams onderwijs gaat merendeels over actuele Rotterdamse thema's.
2. Leefwereld Rotterdamse leerlingen: de werkwijze sluit aan bij de leefwereld van de leerlingen en jongeren. De insteek van de leefwereld van de jongeren borgt voor een deel tevens de inbreng van de Rotterdamse context in de aanpak (bijvoorbeeld pesten, democratie en religie, internationale conflicten, lhbt²⁸, discriminatie).
3. Oefenplaats: de school is een plek waar leerlingen kunnen oefenen in burgerschapsvaardigheden als voorbereiding op de hedendaagse samenleving. De schoolcultuur is een voorbeeld als het gaat over democratische waarden en draagt bij aan het versterken van deze waarden bij de leerlingen en jongeren.
4. Maatwerk per school en sector: de werkwijze wordt door het gehele Rotterdamse scholenveld onderschreven maar per onderwijssector op een voor de leerling passende manier uitgewerkt. De leefwereld van de jongeren maar ook de (onderwijskundige) visie van een school zijn goede vertrekpunten om het gewenste maatwerk te realiseren.

De Rotterdamse werkwijze democratisch burgerschap kent vier pijlers:

1. Kennen: kennis over de grondwet, fundamentele elementen van de democratie en de onderliggende principes, stemmen, de rechtstaat, vrijheid van meningsuiting, artikel 1 van de Grondwet, mensenrechten, Tweede Wereldoorlog en het bombardement van Rotterdam. Dit is in lijn met wettelijke opdrachten

28) lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgender- en intersekse personen).

die er voor de verschillende sectoren zijn. Ook sluiten we aan bij eventuele wetswijzigingen of aanscherpingen vanuit Den Haag (wetgeving in consultatiefase).

2. Oefenen: houding en persoonlijke sociale en maatschappelijke vaardigheden. Leerlingen leren om te gaan met verschillende opvattingen en worden toegerust om gesprekken over lastige onderwerpen op een goede manier te kunnen voeren. De vorm van de dialoog is hierin belangrijk.
3. Ontmoeten: 'ontmoeting' is een belangrijk ingrediënt. Er zijn ontmoetingen tussen groepen leerlingen met uiteenlopende opvattingen. Voor een blijvend effect worden die ontmoetingen gekoppeld aan een inhoudelijk programma.
4. Doen: een actieve component. Onder het motto 'actief burgerschap' buiten de muren van de school; activerend burgerschap in de wijk buurt of straat. De invulling hiervan kan verschillen per sector en/of school en kan bijvoorbeeld in de vorm van maatschappelijke stage.

Resultaten

Indicatoren

1. De Rotterdamse werkwijze democratisch burgerschap is uitgewerkt en in werking

Organisatie en uitvoering 2019

De Rotterdamse werkwijze democratisch burgerschap wordt in de werkgroep burgerschap nader uitgewerkt. In de werkgroep zijn alle onderwijssectoren vertegenwoordigd. De voortgang van de aanpak wordt in de verschillende sectorkamers besproken en hier wordt zo nodig bijgestuurd. We ontwikkelen de werkwijze in aansluiting op andere gemeentelijke initiatieven rondom burgerschap.

Het bespreekbaar maken van lhbt is onderdeel van de Rotterdamse aanpak democratisch burgerschap. Er is echter meer nodig om de ambitie waar te maken dat in 2022 de lhbt-acceptatie in de stad aantoonbaar en maximaal is verbeterd. Voor de aanpak in en bijdrage van het onderwijs wordt in 2019 een specifiek plan opgesteld.

6. Van onderwijs naar arbeidsmarkt

De uitdaging

Het uiteindelijke doel van de opleiding en ontwikkeling van kinderen, jongeren en jongvolwassenen is dat ze zelfredzaam zijn en bijdragen aan de ontwikkeling van onze stad en ons land in een globale economie. We leiden ze op voor de wereld van morgen. Het is voor jongeren makkelijker een baan te vinden als zij op minstens mbo-niveau 3 of 4 een diploma hebben (hoewel dit afhankelijk is van de sector). Als het voor jongeren haalbaar is om mbo-niveau 3 of 4 of hoger af te ronden, dan is het ook belangrijk hen te stimuleren dit niveau te bereiken.

Daarnaast is het belangrijk dat jongeren een goede keuze maken. Dat gebeurt in de praktijk lang niet altijd. Jongeren moeten vroeg keuzes maken voor de toekomst. Profielkeuzes in het tweede en derde jaar van het voortgezet onderwijs geven al richting aan de studiekeuzes in het mbo en hoger onderwijs. Vele jongeren hebben hun talenten en mogelijke interessegebieden niet (bewust) verkend en weten niet goed welke competenties goed of minder goed ontwikkeld zijn, laat staan welke kansen er liggen op de arbeidsmarkt.²⁹

Werkgevers hebben behoefte aan gediplomeerden die snel inzetbaar zijn op de huidige en de ontwikkelende, toekomstige arbeidsmarkt. De toekomstige arbeidsmarkt is moeilijk voorspelbaar terwijl we wensen dat de opleiding reeds de kennis en vaardigheden aanleert die na afronding van de opleiding nodig zijn om aan het werk te komen. Het is noodzakelijk dat opleidingen nog sneller kunnen meebewegen met de vraag op de arbeidsmarkt, zowel op de inhoud van de opleiding als op het aantal studenten. Studenten maken zelf de keuze voor een opleiding. Een goed imago, een aantrekkelijk beroepsbeeld en goede arbeidsvoorwaarden kunnen een sector aantrekkelijk maken, waardoor meer jongeren kiezen voor een bepaalde sector. Flexibiliteit in de opleidingen is niet alleen voor initiële opleidingen van belang. Het aanbod voor het leven lang ontwikkelen met bij-, her- en omscholing vergt nog meer van opleiders.

De Rotterdamse aanpak

Richting geven

Het eerste uitgangspunt is dat Rotterdamse jongeren goed voorbereid zijn op de steeds internationalere arbeidsmarkt.

Het stimuleren van doorstromen van jongeren naar hogere opleidingsniveaus in het mbo zorgt ervoor dat jongeren meer perspectieven ontwikkelen. De vervolgopleiding op niveau 3 of 4 in het mbo kan ook in de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). Op deze manier is het mogelijk te werken én te leren. Regionaal zijn, door de aantrekkelijke conjunctuur, in bepaalde sectoren veel leerbanen beschikbaar en dat lijkt voorlopig niet af te nemen. Het voordeel van de bbl is dat jongeren werken aan hun economische zelfstandigheid en dat de bbl actiever bijdraagt aan de ontwikkeling van de regionale economie dan de beroepsopleidende leerweg (bol). Voordeel is ook dat de bbl beter aansluit bij de praktisch georiënteerde jongeren. Door de combinatie van werken en leren ervaren zij al vroeg in hun loopbaan dat ze kennis en vaardigheden voortdurend up-to-date moeten houden om van waarde te blijven voor de arbeidsmarkt. Deze ervaring is essentieel voor hun besef van het belang van een leven lang ontwikkelen.

Het aanbod van beroepsopleidingen speelt idealiter in op de toekomstige arbeidsmarkt. In kwalitatieve zin moeten beroepsopleidingen aansluiten op wat werkgevers nodig hebben. Intensieve samenwerking door middel van een duurzame dialoog tussen (regionale) werkgevers vanuit de sectoren en het beroepsonderwijs is essentieel. Transparantie over vraag en aanbod van banen en opleidingen is voorwaardelijk. Beide aspecten krijgen in de komende periode expliciete aandacht vanuit de gemeente. Het mbo en ho zijn op sommige fronten in staat om zelf de vernieuwing te initiëren. Werkgevers halen in dat geval expertise op bij het onderwijs. De gemeente gaat extra stimulans geven aan het mbo als innovatiekracht van de stad en sluit aan bij het regionale investeringsfonds mbo van het Rijk.

In kwantitatieve zin moet de capaciteit van opleidingsplaatsen zo goed mogelijk inspelen op de vraag naar de beginnend beroepsbeoefenaar in de desbetreffende beroepen, sectoren en aanpalende sectoren of beroepen. Daarbij is flexibiliteit in opleidingsaanbod nodig om op te leiden voor nieuwe beroepen en functies.

Het tweede uitgangspunt is dat Rotterdamse jongeren bewuster kiezen voor een opleiding en een beroepssector.

²⁹ Jongeren vinden het arbeidsmarktperspectief van een opleiding weliswaar belangrijk, maar ze kunnen de informatie over baankansen niet goed beoordelen, R. Groenenberg, Literatuurverkenning arbeidsmarktperspectief mbo-niveau 2, Commissie Macrodoelmatigheid mbo, 2017.

Volgens het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) blijkt dat jongeren wel degelijk reageren op informatie over de arbeidsmarktkansen van opleidingen, en dat deze informatie de studiekeuze beïnvloedt. Het is belangrijk dat Rotterdamse jongeren hun talenten, competenties en interesses te ontdekken en bewuste keuzes kunnen maken. Hiervoor kunnen ze verschillende activiteiten voor loopbaanoriëntatie volgen, zowel binnen de school als buiten de school. De activiteiten dragen bij aan de beeldvorming van beroepen, branches of beroepssectoren en de ontwikkelingen daarin. Jongeren merken hierdoor waar hun affiniteit ligt en bij welke beroepen deze affiniteit en talenten optimaal benut worden. Zij onderzoeken welke opleidingen toegang geven tot het beroep en of er alternatieve opleidingsroutes zijn (inclusief voor- en nadelen). De kansen op een baan maken deel uit van dit zoekproces. Tekortsectoren en groeisectoren hebben daar de hoogste prioriteit. Ookervaart de jongere zijn latente talenten en als hij voor een beroep kiest, welke talenten hij nog verder moet ontwikkelen. De jongere zal een veelheid van ervaringen krijgen in omgevingen binnen en buiten school, zoals maakeducatie, bedrijfsbezoeken en voorlichtingslocaties van sectoren/branches om tot een stabiele keuze voor een opleiding en beroepssector te komen. De jongere krijgt begeleiding vanuit school en ouders en ontwikkelt een netwerk dat behulpzaam is bij de keuzes. Een ondersteuningsstructuur is van groot belang, met name voor degenen voor wie het volgen van een beroepsopleiding niet vanzelfsprekend is doordat hun ouders onvoldoende steun in de keuze en het opleidingsproces kunnen geven.

Het derde uitgangspunt is dat in Rotterdam jongeren of naar school gaan, of een baan hebben. Doel is een duurzame uitstroom van jongeren naar werk te realiseren en om instroom in de uitkering te voorkomen. Prioriteit hebben sectoren die goede mogelijkheden bieden om in te stromen in duurzame banen. De it-opleidingen krijgen een impuls.

Het vierde uitgangspunt is dat de mbo- en ho-instellingen een flexibel aanbod hebben dat afgestemd is op de regionale behoefte vanuit werkgevers op het gebied van om- en bijscholing. Het flexibele aanbod kan bestaan uit bijvoorbeeld (e-)modules of keuzedelen van het regulier onderwijs, uit vakcertificaten of taalaanbod. De tweejarige praktische hbo-opleidingen die de titel *associate degree* (Ad) opleveren, zullen verder worden uitgebouwd en versterkt. Deze zijn ook in deeltijd te volgen.

Resultaten

Indicatoren

1. Het aantal Rotterdammers dat de bbl volgt aan een Rotterdamse mbo-opleiding stijgt. (collegetarget)
2. Grotere deelname aan techniek- en it-opleidingen

Organisatie en uitvoering 2019

De aanpak bestaat uit zes lijnen:

1. We zijn partner in de ontwikkeling van het nieuwe arbeidsmarktdashboard DWSRA, waarin trends op de arbeidsmarkt worden voorspeld op basis van reële cijfers. De ontwikkeling van het DWSRA betreft een landelijk programma van het ministerie van SZW, waarin Rotterdamse partijen (o.a. VNO/NCW, MKB, mbo, werkgeversservicepunt Rotterdam en gemeente) samenwerken. Aan dit dashboard worden instroom en geprognosticeerde uitstroom van de mbo-opleidingen toegevoegd.
2. We agenderen in het gesprek met de onderwijsinstellingen het aanbod van opleidingen en de spreiding ervan in de stad. Dit gesprek voeren we op basis van strategische arbeidsmarktinformatie over tekort- en groeisectoren. De dynamiek op de arbeidsmarkt noodzaakt tot een regelmatige herijking van de sectoren die aandacht verdienen. Tevens voeren we het gesprek over flexibilisering van onderwijs, zoals maatwerktrajecten, *online/blending learning* en vakcertificaten. We agenderen, stimuleren en faciliteren innovatieve concepten voor samenwerking met het bedrijfsleven (bijvoorbeeld combinaties van bol en bbl in het mbo, hybride onderwijsvormen en kennisdeling). We vergroten de bekendheid van de *associate degree*-opleidingen.
3. We ondersteunen jongeren in het maken van onderbouwde keuzes. Ouders worden expliciet in dit proces betrokken en ontvangen hierin waar nodig zelf ondersteuning. Ook versterken en verbinden we maatschappelijke organisaties en werkgevers die aanbod ontwikkelen om jongeren te helpen beroepsbeelden te vormen, zoals bijvoorbeeld de oprichting van experience centers en makerspaces. We stimuleren organisaties die jongeren in contact brengen met beroepen (en inhoudelijke opgaven), waarbij we starten bij de sectoren waarbinnen al in allianties wordt gewerkt (zoals techniekpact, zorgpact, aanpak lerarentekort, foodpact en haven). Via Onderwijspower (onderdeel van het VNO-NCW-west ondernemersnetwerk) exploreren we welke sectoren daarna volgen, die tevens bijdragen aan de ambities die in het coalitieakkoord genoemd zijn. In het jaarplan van het Leerwerkloket Rijnmond maken we afspraken over voorlichting en bekendheid over beschikbare bbl-plaatsen.
4. We verkennen of de leerroutekaarten voor sectoren het gewenste effect opleveren voor jongeren bij het maken van hun studie- en beroepskeuze en onderzoeken of uitbreiding nodig is voor andere sectoren. Vooralsnog leveren we een prototype op voor *food*.
5. We zetten de inzet op techniek en it voort. We geven een extra impuls op it in het basis- en voortgezet (speciaal) onderwijs door een aanpak Digideal te formuleren met onderwijs en bedrijfsleven. Tevens faciliteren we projecten en projectleiderschap in de pas opgerichte it-campus Rotterdam.

6. We ontwikkelen met onderwijs, bedrijfsleven en de jongeren de aanpak Doorontwikkeling Jeugdwerkgelegenheid. Er is een aantal strategische actielijnen, dat onderdak vindt in de Rotterdamse leerwerkakkoorden:
 - Elke jongere heeft een perspectief (op betaald werk, hetzij direct hetzij via scholing).
 - Elke jongere blijft zich ontwikkelen (leven lang leren).
 - Elke jongere is in beeld (informatiegestuurd werken).
 - Jongeren hebben een stem (het betrekken van jongeren in de co-creatie, inzetten van ervaringsdeskundigheid).
 - Samenhang, verbinding, partnerschap en focus, want het is een complexe opgave met veel betrokken partijen en belangen.

Gemeente en schoolbesturen bouwen voort op de samenwerking in de bestaande sectorkamers, waarin de duurzame dialoog wordt gevoerd. De voortgang op de zes lijnen in dit hoofdstuk wordt periodiek op hoofdlijnen in de relevante sectorkamers geagendeerd. Daarvoor maken we gebruik van informatie die op verschillende plekken gegenereerd wordt:

- De ontwikkeling van het arbeidsmarktdashboard is gepositioneerd bij de bestaande werkgroepen vanuit de betrokken partners.

- De ontwikkeling van de leerroutekaart *Food* wordt ontwikkeld door de partners van het foodcluster. Op grond van de ervaringen bepalen we hoe de leerroutekaarten voor de andere sectoren vorm zullen krijgen.
- Een gemeentelijk projectleider werkt begin 2019 een plan voor de loopbaanoriëntatie en -begeleiding uit.
- De toename van de bbl agenderen we in het werkplan van het Leerwerkloket Rijnmond.
- Het faciliteren van de IT-campus is begonnen met een subsidie om de opstart mogelijk te maken en de aanpak van de Digideal zal in de loop van 2019 worden geformuleerd, waarbij aangesloten wordt bij de ontwikkelingen van het Rotterdams Techniek- en Technologie Pact en de IT-campus.

Het spoor van-school-naar-werk krijgt een plaats in de leerwerkakkoorden. De gemeentelijke clusters Werk & Inkomen (inclusief Werkgeversservicepunt Rijnmond), Stadsontwikkeling (economie) en Maatschappelijke Ontwikkeling (onderwijs) werken in de lwa met onderwijs en ondernemers samen om doorbraken te forceren in de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Bijzondere aandacht is nodig voor de verbinding van het praktijkonderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs met relevante sectoren van de arbeidsmarkt.

7. Talentontwikkeling

De uitdaging

De uitdaging van het onderwijs is om het talent van ieder kind te herkennen, te ontwikkelen en te benutten. Talent blijft in de eerste plaats onbenut door het selectieve onderwijssysteem dat de kansenongelijkheid vergroot in plaats van verkleint. Talent is echter heel divers; het is een uitzonderlijke vaardigheid van cognitieve, technische, sociale, artistieke, sportieve, digitale of andere aard. En talent is ook de verzameling van potentiële vaardigheden van een leerling; vaardigheden die er wel inzitten, maar die er nog niet uit komen. Talent heeft aanmoediging, ondersteuning en ruimte nodig. Het ontwikkelen van een bepaald talent is een uitstekend middel om ook andere vaardigheden te ontwikkelen.

Veel talent blijft onbenut. Enerzijds zijn er in Rotterdam relatief veel kinderen die het van huis uit zonder veel aanmoediging, ondersteuning en ruimte voor hun talentontwikkeling moeten doen. Er is geen netwerk of de middelen ontbreken. Dit speelt in verschillende delen van Rotterdam en het sterkst in de Children's Zone op Zuid. Leerlingen halen daar niet alleen lagere onderwijsresultaten dan elders; hun kennis op het gebied van loopbaanoriëntatie is ook geringer. Ze hebben een achterstand in het ontdekken en ontwikkelen van hun talenten, het verwerven van sociale en 21e-eeuwse vaardigheden en het ontwikkelen van een netwerk. Ook doen zij minder ervaringen op het gebied van kunst en cultuur, sport en techniek op. De uitdaging is om die kinderen de ervaringen, ruimte, middelen, ondersteuning en aanmoediging te bieden om hun talenten te ontwikkelen. Anderzijds zijn er de talenten van excellente en hoogbegaafde leerlingen. De ontwikkeling van hun talent is niet alleen van groot belang voor de kinderen en hun ouders, maar ook voor een ambitieuze stad als Rotterdam. Dit talent willen we behouden en stimuleren.

Het beter benutten van talenten van alle kinderen dient vele doelen. Het draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling, maakt kansen in het onderwijs gelijk, zorgt voor een betere aansluiting op de arbeidsmarkt en verrijkt de samenleving met meer toptalent. Het maakt de stad ook aantrekkelijker voor *expats* en hoogopgeleide ouders die meer expliciete eisen stellen ten aanzien van de talentontwikkeling van hun kinderen in het onderwijs.

De Rotterdamse aanpak

Richting geven

Dagprogrammering

Op vele plekken binnen en buiten het onderwijs wordt aan talentontwikkeling gewerkt en vanuit meerdere beleidsterreinen wordt dit gemeentelijk ook gestimuleerd.

Zo leveren bijvoorbeeld het Kenniscentrum Cultuur-educatie Rotterdam, het verzelfstandigd NME-bedrijf, JINC en tal van andere partners een bijdrage. Op het gebied van onderlinge afstemming, afstemming met het onderwijs, samenwerking met ouders en spreiding over de stad valt nog wel iets te winnen.

In het kader van NPRZ ontwikkelt de gemeente in samenwerking met onderwijsinstellingen en andere partners nu een samenhangend aanbod, te beginnen in de Children's Zone. In de regiodeal met het Rijk is vastgelegd dat we in de Children's Zone op Zuid met steun van het Rijk starten met dagprogrammering. Dat betekent dat de leertijd-uitbreiding van 6 uur wordt omgevormd naar uitbreiding van de schooldag met 10 uur per week. We maken kwalitatieve afspraken over de invulling van deze uren en de expertise die daarvoor wordt ingezet. De uren worden ingezet op zowel de cognitieve als de sociaalemotionele ontwikkeling van de leerlingen in het primair onderwijs in de Children's Zone. De inzet is om de leerlingen:

- meer te laten doen: cultuureducatie, sport, techniek, it, loopbaanoriëntatie, natuur, etc;
- meer te laten denken: taal, rekenen, huiswerkbegeleiding, burgerschap, filosofie, etc;
- meer te laten voelen: vaardigheden aanleren (probleemoplossend werken, leren verliezen, winnen, werken aan zelfvertrouwen, omgang met stress, hoge verwachtingen).

Hiervoor is een slimme en intensieve samenwerking nodig tussen het onderwijs en partijen als naschoolse opvang, cultuur- en natuur- en milieueducatie, welzijn, huiswerkbegeleiding, (school)sportverenigingen, Feyenoord met haar sociaaleconomisch programma, bedrijven, makerspaces en partijen als JINC om tot een samenhangend programma te komen. De verschillende afdelingen van de gemeente zullen ontschot aan de invulling van het programma moeten werken. Wanneer uit evaluatie blijkt dat de opzet succesvol is, kan worden gekeken hoe het model elders in de stad waar nodig kan worden ingevoerd.

Excellentie en hoogbegaafdheid

Talentontwikkeling betekent ook het herkennen en stimuleren van de talenten van excellente en hoogbegaafde leerlingen. Op verschillende scholen in de stad zijn initiatieven met betrekking tot hoogbegaafden-onderwijs ontstaan. Er zijn meerdere vo-scholen die specifiek aanbod hebben voor hoogbegaafden: het Erasmiaans Gymnasium, Emmauscollege, Lyceum Kralingen en de Theater havo/vwo. Het Zuiderygymnasium is een van de 32 landelijke hoogbegaafdheidsprofiel-scholen. Er is een gymnasiumschoolorieëntatie op Zuid gestart

en tal van basisscholen hebben inmiddels hoogbegaafdheidsklassen.

De samenwerkingsverbanden passend onderwijs zijn samen met de schoolbesturen verantwoordelijk voor passend onderwijs voor hoogbegaafden. PPO Rotterdam is een van de weinige Nederlandse samenwerkingsverbanden die specifiek ondersteuning biedt op het gebied van hoogbegaafdheid. PPO streeft naar een dekkend aanbod voor hoogbegaafdenonderwijs. Daarnaast heeft samenwerkingsverband SPOW, dat actief is in Hoek van Holland, een steunpunt hoogbegaafden ingericht. Het initiatief om passend onderwijs voor hoogbegaafden aan te bieden ligt in het voortgezet onderwijs bij de scholen.

We volgen deze initiatieven en sluiten zo goed mogelijk aan, bijvoorbeeld door te onderzoeken hoe we passende (preventieve) ondersteuning kunnen arrangeren, naast de passende onderwijsondersteuning. De Rotterdamse samenwerkingsverbanden, vertegenwoordigers van het onderwijs en de gemeente Rotterdam werken samen om tot een of meerdere krachtige Rotterdamse aanvragen te komen voor de extra gelden voor onderwijs aan hoogbegaafden vanuit het Rijk.³⁰

Voortgezet speciaal onderwijs

Een eerste stapje in het stimuleren van de talentontwikkeling van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs is dat zij, mede in het kader van cultuureducatie, gebruik kunnen gaan maken van het Cultureel Jongeren Paspoort (CJP-pas).

Resultaten

Indicatoren

1. In 2019 wordt begonnen met de verbreding van 6 uur extra les naar 10 uur extra les en dagprogrammering in alle 7 Children's Zone wijken. Daarnaast wordt dagprogrammering in beperktere vorm ingezet op/in een aantal scholen/wijken buiten de focuswijken.

Organisatie en uitvoering 2019

Met de vaststelling van het uitvoeringsprogramma NPRZ en de ondertekening van de regiodeal in november 2018, zijn de kaders van de dagprogrammering vastgesteld. Een team dat bestaat uit medewerkers van de gemeente en de drie grote schoolbesturen, wordt het concept verder uitgewerkt. De basisscholen in de Children's Zone en de schoolbesturen zijn de belangrijkste partners. Het aanbod van dagprogrammering moet aansluiten op het aanbod dat scholen zelf reeds organiseren, en zij oordelen mee over inhoud en kwaliteit van de uren. Monitoring vindt binnen de regiodeal en het uitvoeringsprogramma NPRZ plaats.

De eerste helft van 2019 is een overgangsfase, vanaf schooljaar 2019-2020 is de dagprogrammering ingevoerd.

³⁰) In het regeerakkoord is 15 miljoen euro in de onderwijsbegroting gereserveerd voor hoogbegaafdheid.

Bron: kamerbrief over uitvoering regeerakkoord middelen hoogbegaafdheid, 14 maart 2018.

8. Financiën

Financiën

Het onderwijsbeleid wordt gefinancierd uit de onderwijsbegroting. In onderstaande tabel staan per thema de indicatieve budgetten die door de gemeente beschikbaar worden gesteld. Op een aantal thema's zal nog aanvullende financiering worden gezocht. Deze middelen, andere middelen van derden en overige gemeentelijke budgetten zijn in onderstaand overzicht niet opgenomen. Ook de onderwijshuisvestingsmiddelen zijn in deze begroting niet opgenomen.³¹

	2019	2020	2021	2022
Thema 1. Overgangsmomenten	250.000	600.000	600.000	600.000
Thema 2. Kwaliteit en toegankelijkheid*	47.871.000	65.590.000	65.590.000	65.590.000
Thema 3. Onderwijs en jeugdhulp	**	**	**	**
Thema 4. Leraren	7.750.000	6.636.000	6.636.000	6.636.000
Thema 5. Burgerschap	448.000	1.075.000	1.075.000	1.075.000
Thema 6. Arbeidsmarkt	875.000	2.099.000	2.099.000	2.099.000
Thema 7. Talentontwikkeling: dagprogrammering	16.281.000	18.031.000	18.031.000	18.031.000
Overig Onderwijsbeleid	25.460.000	23.081.000	23.081.000	23.081.000
Leren Loont!	17.783.000			
Eindtotaal	116.718.000	117.112.000	117.112.000	117.112.000

* Hiervan is beschikbaar voor vve in 2019 € 39.400.000 en in 2020, 2021 en 2022 € 45.400.000

** De bedragen voor aansluiting onderwijs en jeugdhulp vallen onder de begroting van taakveld Maatwerkdienstverlening 18-N.B. Voor 2019: overgangsmomenten, burgerschap en arbeidsmarkt zijn budgetten die ingaan vanaf 2e helft 2019 (1e helft schooljaar 2019/2020). De overige budgetten beslaan heel 2019

31) De begroting is opgenomen onder voorbehoud van een gelijke bijdrage vanuit het Rijk in het kader van onderwijsachterstandenbeleid. In 2019 wordt een nieuwe systematiek ingevoerd, die kan leiden tot schommelingen van maximaal 5% jaarlijks.

Celefen

Het onderwijsbeleid 2019-2022 'Gelijke kansen voor elk talent' is tot stand gekomen dankzij de inzet van onderwijsinstellingen, kinderopvangorganisaties, leraren, ouders en medewerkers van de gemeente Rotterdam.

Auteur

Daniëlle Wille en Josine Meurs

Vormgeving

Tappan

Druk

Veenman+

Fotografie

Levien Willemse en Chris Bonis

De foto's in dit rapport zijn illustratief. De modellen staan los van de inhoud.

Informatie

Gemeente Rotterdam, Cluster Maatschappelijke Ontwikkeling, directie Jeugd & Onderwijs
Mail: onderwijs@rotterdam.nl
Internet: www.onderwijs010.nl

Uitgave: Januari 2019

Gemeente Rotterdam